

1773,41.
355

DISSERTATIO
DE
POENIS PRO FREQUENTIA
DELICTORVM TEMPERANDIS

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
P R A E S I D E
IOSIA LVDOVICO ERNESTO
P V T T M A N N O

I. V. D. TIT. DE V. S. ET R. I. ANTECESSOR. ORDINAR.
NEC NON COLLEG. ICTOR. ASSESSORE

A. D. XIX. IANVAR. MDCCLXXIII

H. L. Q. G.

AD

D I S C E P T A N D V M
P R O P O S I T A

A

GOTTHILF HIOB BVRGHART

ELSTERBERGENSI

LIPSIÆ

EX OFFICINA LANGENHEMIA

P. SYRVS

*Nisi vindices delicta, improbitatem adiuuas.
Qui vni culpae ignoscit, suadet pluribus.*

DISSERTATIO
DE
POENIS PRO FREQUENTIA
DELICTORVM TEMPERANDIS

Numquam mihi placuit, quod apud TACITVM *Ann. III. 53.* TIBERIVS ait: Quodsi mecum ante viri strenui aediles consilium habuissent, nescio, an suasurus fuerim omittere potius praeualida et adulta vitia, quam hoc consequi, ut palam fieret, quibus flagitiis impares essemus. Facile quidem hoc condonamus TIBERIO, quem fortasse puduit, in aliis reprehendere, quod ipse faciebat, cuique adeo illud HORATII placebat:

Sunt delicta tamen, quibus ignouisse velimus.

Sane nec hodie desunt, qui vitis, quibus ipsi dediti sunt, indulgendum, et quaedam delicta, in quae timent

ne ipsi aliquando incidant, prae aliis lenius coercenda
censeant: quos cum cogito, in mentem mihi venit fa-
ceretum **DIOGENIS** dictum, qui interrogatus, cur
mendicis largirentur potius homines, quam philoso-
phis? quia, inquebat, claudi ac caeci potius, quam
philosophi euadere sperant. Dicunt quidem Mitiones
illi:

Damnosa quid non imminuit dies?

Aetas parentum, peior auis, tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitiosorem.

Cum igitur homines quotidie peiores fiant, dandum ali-
quid esse humanitati, neque ab aliis exigendum, quod
ipse praestare haud possis. Pudenda profecto seculo ver-
ba, simul laxae, corruptaeque morum disciplinae testi-
monia! Quasi scilicet verum esset, quod de hominibus
in peius semper ruentibus ex **HORATIO** illi repetunt,
et quasi non omni tempore maleferiati atque improbi ho-
mines fuissent. Quanto rectius **ECCLESIASTES VII. 10.**
*Noti quaerere, quid sit, cur superiora tempora fuerint
meliora praesentibus: nam istud parum sapienter interrogas.*)*
Multa

*) Eleganter **GRESSETVS (T. I. p. 202.)**

Ce n'est donc qu'une belle fable:

N'envions rien à nos ayeux;

En tout tems l'homme fut coupable,

En tous tems il fut malheureux.

Multa profecto olim fuerunt popularia ac fere sollemnia vitia, quae nunc vix nomine tenus nouimus, aut in quae saltem non nisi rarissime homines incidunt. Quoties quaeso audimus aliquid de scopelismo, de crimine olim tam diuersa ratione perpetrato, vbi sexus perdit locum, venusque mutatur in aliam formam? Nonne fere euauerunt nata olim ex superstitione, foecunda vitiorum matre, aliaque clericorum maxime crimina, de quibus GROTIUS alicubi scribit: *Qui legit historiam ecclesiasticam, quid nisi Episcoporum vitia legit?* Quid memorem bella priuata, depraedationes frequentes, singularium certaminum furorem, quondam fere quotidianum, nunc, quae nostri felicitas seculi est, prorsus fere extirpatum? Quemadmodum igitur mens humana facile, quodcumque sibi imperat, obtinet, nihilque, vt apud CYRTIVM VII. 27. legimus, tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti, ita etiam iis, qui regunt rempublicam, si non ad extirpanda plane vitia, certe ad minuendum eorum numerum plerumque sufficit, *serio voluisse*.*) Nemo autem eo se peruenire posse putet, nisi poenae, iuste sancitae, seuerè exercentur, nullisque praetextibus aut effugiis locus relinquatur. Eleganter CAECILIUS apud GELLIUM XX. 7. *An putas, se non illa etiam ex*

A 3

XII.

*) Apposite Abbas DESMARAISIVS (Tom. I. p. 222.)

*Pour bannir les duels de l'empire des Lys
 Ervain nos plus grands Rois ont tout mis en usage.
 Le ciel au seul Louis reseruoit cet ouvrage.
 IL PARLE, et pour jamais on les voit abolis.*

XII. Tab. de testimoniis falsis poena aboleuisset, et si nunc quoque, ut antea, qui falsum testimonium dixisse conuictus esset, e Saxo Tarpeio deiiceretur, mentituros fuisse pro testimonio tam multos, quam videmus? Neque vero vitam hominum, nisi in grauissimis quibusdam delictis, exposcimus, sed certitudinem suppliciorum, utque culpam poena semper premat comes, desideramus. Verissime BECCARIA de delict. et poen. §. 22. Fortissimum facinorosorum hominum frenum haud seueritas, sed certitudo poenarum est. — Poena mediocris, eaque ineuitabilis, magis semper malorum animos percellet, quam metus supplicii multo seuerioris, conuictus cum spe illud euitandi. Numquam autem cum CICERONE dicamus: Impetratum est a consuetudine, ut peccare suauitatis causa liceret. Verissime enim HORATIUS Carm. IV. 4.

Ut cumque defecere mores,

Dedecorant bene nata culpae,

itemque SALVIANVS de gubern. Dei Lib. VII. Nequaquam facere nos improbos improbitas debet aliena; quia quemlibet hominem magis sibi praestare conuenit, ut sit bonus, quam alteri, ut sit malus, et plus laborandum est, ut placeamus Deo per honestatem, quam hominibus per impuritatem. Quemadmodum igitur medici, quo vehementior est morbus, eo acriora adhibent remedia, ita a multis iisque sapientissimis viris praeceptum est, ut quantum flagitia creuerint, tantum legibus addatur seueritatis. Eadem sententia fuit veterum Istorum, inque his CLAUD. SATVRNINI in l. 16. §. 10. D. de poen. Nonnumquam euenit, ut aliquorum maleficiorum supplicia exacerbentur, quoties ni-
mirum

mirum multis personis grassantibus exemplo opus sit, nec non
VLPANI in l. 1. D. de abig. Abigei non ubique durissime
puniuntur, sed ubi frequentius est id genus maleficii. Quid
igitur PAVLLO in mentem venit, quando Rec. Sent.
Lib. V. Tit. 3. §. 5. scripsit: Fures vel raptores balnearum
plerumque in metallum aut opus publicum damnantur. Non-
numquam pro frequentia admissorum iudicantis sententia tempe-
ratur. Inaudita haec visa sunt IO. VAN DE WATER
Obs. Jur. Rom. Lib. I. c. 13. Quis enim, inquit, e re
publica arbitrabitur, frequentiam delicti sine ab uno, sine a mul-
tis nebulonibus commissi efficere, quo iudicis arbitrium in mi-
tiores partem flectatur. Siccine via aperietur scelestissimae
turbae Simoniis artificis semper aliorum inhiare bonis,
spe mitioris poenae proposita? — Nonne stultum expo-
deremus eum, qui turpitudinem delicti exemplorum usu,
et consuetudine veniam deprecaretur? — Indigno ta-
li modo ne quis Paulum innocentem ludibrio habeat,
propriam ei lectionem reddam: Nonnumquam pro infre-
quentia admissorum iudicantis sententia temperatur. En
cor Zenodoti, en iecur Cratetis! Fallor, aut fefel-
lit bonum WATERVM ignoratio vis particulae pro,
quam si perspectam habuisset, manibus, sat scio, tem-
perasset, nihilque corrigendum censuisset. Magnas saepe
minima criticos inter particula turbas mouet, neque
desiuit, qui ioculariter optaret, ut Romae congregatio
de particulis, seu concilium perpetuum de vero sensu
rectoque usu particularum institueretur. Notum autem
est, *τὸ pro* saepe relationem atque proportionem indi-
care. Eleganter ADELPHASIVM apud PLAVTVM
Poen. 1, 2, 73.

Pro

*Pro herili et nostro quaestu (qui perexiguus erat)
satis bene ornatae sumus.*

*Non enim potest quaestus consistere, si eum sumtus su-
perat, soror.*

Nec aliter LIVIVS, cum *Libr. XXXVI, c. 10. Ibi castra metatus latius, quam pro copiis, tum aliis locis multis, quos iam describere haud vacat. Ne autem solos exteros scriptores ita locutos esse existimes, audi quaeso VLPIANVM in l. 1. §. 10. D. de extr. cogn. In honorariis aduocatorum ita versari iudex debet, ut pro modo litis, proque aduocati facundia, — aestimationem adhibeat. Iam etsi aduocatus balbutiat, etsi illi sit os blaesum, linguaque debilis, nihilo tamen minus pro eius facundia honorarii quantitas determinabitur. Sic porro idem in l. 3. D. de ann. leg. Et puto eas (pensiones) deberi — quas vir bonus fuerit arbitratus: ut pro facultatibus defuncti et depositione patrimonii (seu magni seu parui) debeantur, ut alia exempla, quae facile possent cumulari, praeteream. Quod ad verbum *admissorum* attinet, haud quidem me praeterit, saepius illud cum a nostris, tum exteris scriptoribus pro delictis aut criminibus adhiberi. Idem vero scio, interdum etiam *admissor* reum seu delinquentem denotare. Ita sane DIOCLETIANVS et MAXIMIAN. in *Collat. Leg. Mos. et Rom. Tit. VI. §. 4.* dixerunt *admissores criminum*, neque ab hoc verbo abstinuit LACTANTIUS *Epit. Cap. 63. Quodsi interesse homicidio sceleris conscientia est, et eidem facinori spectator obstrictus est, cui et admissor — *)**

Qua-

*) Hunc usum verbi *admissor* nuper etiam obseruauit IO. CHRISTOPHOR. AMADVTIVS *ad Leg. Aneodor. Theodos. et Valentin. p. 170.*

Quare igitur illo hac ratione vti haud potuerit PAVLLVS eo loco, in quo vindicando cum maxime versamur? Denique verbum *temperare* non modo pro *moderari*, vti illud intellexisse videtur WATERVS, sed etiam pro *accommodare*, *administrare*, *regere* ponitur. Sic optimi saepe scriptores dixerunt *temperare rempublicam*, *ciuitates*, cum dicere velent *regere*. E multis vnum iam laudabo CICERONEM *Acad. 4. 3. In eodem tanta prudentia fuit in constituendis temperandisque ciuitatibus, tanta aequitas*, rel. Quidni igitur ita iam nobis liceat PAVLLVM interpretari: Nonnumquam frequentiae (magnae aut paruae) seu reorum seu delictorum rationem iudex habebit, illique sententiam suam aptabit et attemperabit? Et quemadmodum ICTI nostri saepe idem diuersis verbis dicunt, ita etiam PAVLLVS nihil dixit, quod a SATVRNINI et VLPIANI sententia recederet. Ita autem, ni fallor, euanescit emendationis a WATERO propositae necessitas, et adhuc magis, spero, euanescet, si alio etiam modo PAVLLI verbis rationem constare ostendero. Dixerit ille, frequentiam seu multitudinem reorum interdum poenae mitigationi locum facere. Nonne idem nostri hodie dicunt iuris criminalis interpretes, cum insignem reorum multitudinem inter causas poenae mitigandae referunt? Vid. IO. SAM. FRID. BOEHHERI *Elem. Iur. Crim. Sect. II. Cap. I. §. 22. Numquamne legisti, WATERE, quod CICERO pro Cluentio c. 46. scripsit: Statuerunt maiores nostri, ut si a multis esset flagitium rei militaris admissum, sortitione in quosdam animaduerteteretur, ut metus videlicet ad omnes, poena ad paucos perueniret; et LIVIUS 28. 26. Per eosdem dies, quibus haec illi consultabant, consilium de iis Carthagini erat, certabantque sen-*

B

ten-

tentiis, utrum in auctores tantum seditionis — animadu-
teretur, an plurium supplicio vindicanda tam foedi exempli
defectio magis, quam seditio esset. Vicit sententia lenior, ut
vnde orta culpa esset, ibi poena confisteret, ad multitudinem
castigationem satis esse. Cui quaeso ignota decimatio,
vicefimatio et centesimatio, qua de re praeter DRESSE-
LII diss. de decimatione delinquentium, confer. GERH.
SICHTERMANN de poenis militaribus Roman. in Thes.
dissert. Belgic. Vol. II. Tom. I. p. 256. Quomodo vniuer-
fitas puniatur, praeter alios docuit PFENDORFIVS in I. N. et
G. Lib. VIII. c. 3. et quid dicam de homicidio in turba com-
misso, cuius memorabile exemplum ex HERODOTO refert
P. AERODIVS Decretor. L. II. T. 12. Victi scilicet aliquando
Athenienses ad vnum vsque omnes interfecti erant. Is cum
solus Athenas rediisset, aegre tulerunt occisorum vxores,
hunc vnum superstitem esse atque incolumem. Igitur
omnes, quasi de viris suis, deque communi clade quae-
siturae, hunc circumfusae ambiunt, fibulisque et acu-
bus vestium suarum compungentes tandem interficiunt.
Quae caedes cum Atheniensium magistratibus ipsa accepta
clade grauior videretur, diu multumque inter eos actum
est, qua poena vindicari debeat. Quia ad nimis multas
hoc crimen pertinebat, in omnes animaduerti non opor-
tere videbatur. In vnam aut alteram capitis anquirere,
id quidem aequum et iustum esse, si ea inter ceteras
agnosceretur, quae vel ferire inchoasset, vel cuius ictu
ille potissimum periisset. Attamen aliquid vel dolori con-
cedendum, si hanc maxime cognouissent. Quid igi-
tur? nec damnari vllam, nec omnes absolui placuit.
Id modo constitutum, ut eo in posterum vestimenti ge-
nere omnes vterentur mulieres, cui componendo fibulis
 et

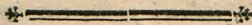
et acubus non opus esset. Credat Iudaeus Apella. Sed haec obiter.

Si iam ex me quaeras, quid mihi de proposita quaestione videatur, primum quidem inter frequentiam delicti a singulis commissi, et reorum, qui crimen aliquod simul perpetrarunt, multitudinem, distinguere, deinde autem, an hoc casu poena legibus satis sit determinata, an secus, videre te iubebo. Ob frequentiam delicti neminem facile excusari, vno fere ore docent omnes, qui de modo poenarum praecipiunt. *Poena exasperanda*, inquit HEINECCIUS in *Praelect. in Pufendorf. p. 477. si delictum frequentius; abigeatus grauius puniebatur in Hispania, scopelismus apud Arabes: et GER. SCHELTINGA in Fellenberg. Iurisprud. Ant. Tom. II. p. 469. Sane hic fere perpetuus legislatorum est mos, ut quam in partem hominum cupiditates magis propendere atque a legitimo tramite exorbitare viderint, ei se parti maxime opponant, minus solliciti de ea, a qua non tantum imminet periculum. Sin multi simul in delicto aliquo, cuius poena tantum est arbitraria, deprehendantur, insignisque reorum sit multitudo, in quos omnes seuere animaduertere haud e republica esset, tunc quidem, ne forte vulnere addatur vulnus, cicatrici cicatrix, mitius de iis statuendum esse existimo. Egregie rem dixit CHR. GOTTLIEB RICCIUS in *Spicil. ad Engau. Elem. Iuris Germ. p. 14. Interim tamen hi mores, utentium consuetudine alicubi recepti, si a via iuris civilis discedunt, id habent commodi, ut in poenis arbitrariis constituendis aliquando magis fere illis parcat, qui non sine exemplo, sed ex consuetudine multorum peccarunt, si ex negligentia iudicis, qui delicti poenam aliquoties non exegit, iudicari possit, reos ignorantia aut spe**

erronea impunitatis deceptos deliquisse. Is enim, qui reliquorum imitatione vel consuetudine seductus ad delinquendum, non dolo tam insigni peccauit, atque adeo mitiori poenae aliquando locus esse potest. Sed impunitas frustra speratur moris seu consuetudinis obtentu; multo minus frequentia delicti vel consuetudo delinquendi facit ius. Hinc falluntur aduocati, qui excusandis delictis clientium ad consuetudinem aut desuetudinem etiam spe poenae euitandae subinde confugiunt; si enim poena certa ac definita, propter consuetudinem peccandi a iudice non temperatur, nisi a Principe uenia eius impetretur. Valeat igitur etiam hic, quod in l. 2. C. quae sit long. consu. legimus: Consuetudinis ususque longaeui non uilis est auctoritas, sed non usque adeo sui ualitura momento, ut aut rationem vincat, aut legem; nec non in l. 5. C. de leg. Ea, quae lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur: licet legislator fieri prohibuerit tantum, nec specialiter dixerit, inutile esse debere, quod factum est. Non poenitet enim nos in eorum concedere sententiam, qui negant, in republica unius imperio subiecta legem scriptam per consuetudinem posse abrogari, qua de re vid. COCCII de vi consuetudinis in Principatu, et A. G. PAGENSTECHE in Aduersar. Cap. XV. Sect. 2. Nae frustra esset, quisquis cum PLAVIO Trin. IV. 3, 30. hodie diceret:

*Mores leges perduxerunt iam in suam potestatem,
Magis queis sunt obnoxiofi, quam parentes liberis.
Eae miserae etiam ad parietem sunt fixae clauis ferreis,
Vbi malos mores affigi nimio fuerat aequius.*

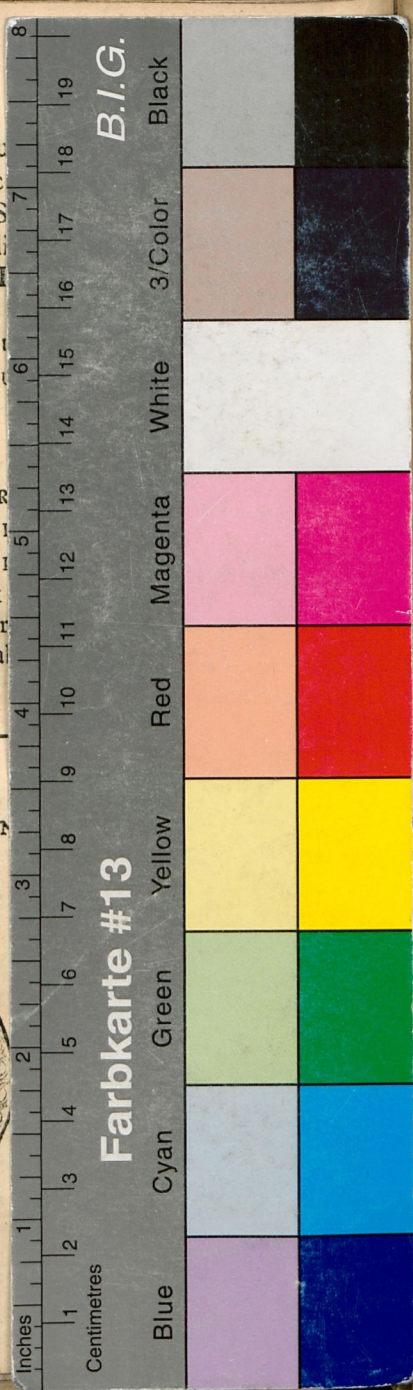
ULB Halle 3
004 758 501

56

B.I.G.

Farbkarte #13

DISSERTATIO
DE

POENIS PRO FREQUENTIA
DELICTORVM TEMPERANDIS

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE

P R A E S I D E

IOSIA LVDOVICO ERNESTO
P V T T M A N N O

I. V. D. TIT. DE V. S. ET R. I. ANTECESSOR. ORDINAR.
NEC NON COLLEG. ICTOR. ASSESSORE

A. D. XIX. IANVAR. MDCCLXXIII

H. L. Q. G.

AD

D I S C E P T A N D V M
P R O P O S I T A

A

GOTTHILF HIOB BVRGHART

ELSTERBERGENSI

LIPSIAE

EX OFFICINA LANGENHEMIA

1773,41.
355

